

ประชุมพงศาวดาร/ภาคที่ 2 (2457)/พงษาวดารเมืองไทรบุรี

[ภาษาอื่น](#)

ดาวน์โหลดเป็น PDF

[เผ่าดู](#)

[แก้ไข](#)

[Download EPUB](#)

< ย [ประชุมพงศาวดาร](#) | ย [ภาคที่ 2 \(2457\)](#)

ย	ย	ย	ย	ย
---	---	---	---	---

ฉบับอื่นของงานนี้ที่ [พงศาวดารเมืองไทรบุรี](#)

ใ [พงษาวดารเมืองกลาง](#)

[ประชุมพงษาวดาร](#) [ภาคที่ 2](#) ย ย (พ.ศ. 2457)

พงษาวดารเมืองไทรบุรี (ตามฉบับที่มีอยู่ในศาลาลูกขุน), ย [ผู้สร้างสรรค](#): [ไม่ปรากฏ](#)

[พงษาวดารเมืองตรังگانู](#) ใ

ดู [คำอธิบายประกอบ พงษาวดารเมืองไทรบุรี](#)

ใ พงษาวดารเมืองไทรบุรี

(ตามฉบับที่มีอยู่ในศาลาลูกขุน)

ได้ทราบวงษ์ตระกูลเมืองไทรบุรีว่า พระองค์มหาวังษา (๑) มาแต่เมืองโรม เป็นผู้ตั้งเมือง เดิมเรียกว่า เมืองเกดะ คือ เมืองไทรบุรี เกดะนั้นเป็นภาษาแขกอาหรับ แปลว่า จานดอกไม้ ที่ตั้งเมืองนั้นเรียกว่า ลังกาซูก อยู่ทิศเหนือกวาลามุดา พระองค์มหาวังษามีบุตรชาย ๑ ชื่อ พระองค์มหาโพธิสัตว์ (๒) พระองค์มหาโพธิสัตว์นี้ พระองค์มหาวังษา ผู้เป็นบิดา ยกให้เป็นเจ้าเมืองแทน แล้วพระองค์มหาวังษาก็กลับไปเมืองโรม พระองค์มหาโพธิสัตว์นั้นมีบุตรชาย ๓ บุตรหญิง ๑ รวม ๔ คน ชื่อปรากฏแต่บุตรชายที่ ๓ เรียกว่า พระศรีมหาวังษา ๑ (๓) พระศรีโ มหาวังษาได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี ตั้งเมืองอยู่ที่สระรูดำ ทิศเหนือกวาลามุดา พระศรีมหาวังษามีบุตรชายชื่อ พระศรีมหานทรวังษา ๑ (๔) พระศรีมหานทรวังษาได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี ตั้งเมืองอยู่ที่กลางอัมตกวาลามุดา พระศรีมหานทรวังษามีบุตรชายชื่อ พระองค์มหายาดดาหระ (๕) พระองค์มหายาดดาหระได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี ตั้งเมืองอยู่ที่โคตาโอรักวาลามุดา พระองค์มหายาดดาหระมีบุตรชายชื่อ พระองค์มหาโพธิสัตว์ (๖) พระองค์มหาโพธิสัตว์ได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี ตั้งเมืองอยู่ที่โคตาโอรักวาลามุดา พระองค์มหาโพธิสัตว์มีบุตรชายชื่อ พระองค์มหาวังษา (๗) ลำดับวงษ์ตระกูลเจ้าเมืองไทรบุรีตั้งแต่ที่ ๑ มาถึงที่ ๖ นี้ ถึงพระพุทธศาสนา ที่ฝั่งศพหามีไม่

ลำดับวงษ์ตระกูลเจ้าเมืองไทรบุรีตั้งแต่องค์ที่ ๗ ตลอดมา ถึงสาสนามหะมัด มีที่ฝั่งศพ เรียกว่า บาระหุม

ที่ ๗ พระองค์มหาวังษา ได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เปลี่ยนเป็นธรรมเนียมอิสลาม ถึงสาสนามหะมัด เปลี่ยนชื่อเรียกว่า สุลต่านมุนฟานชะ ตั้งเมืองอยู่ที่ปากน้ำกวาลามุดา สุลต่านมุนฟานชะมีบุตรชายชื่อ ตนกุมอัลด้าชะ ๑ ตนกุมหะมัดชะ ๑ ตนกุมสุไลมานชะ ๑ รวม ๓ คน

ที่ ๘ ตนกุมอัลด้าชะ ได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกชื่อว่า สุลต่านมุฮัดด้าชะ น้องชายชื่อ ตนกุมหะมัดชะ เป็นรายนามุดา ตั้งเมืองอยู่ที่คลองเกดะใหม่ แต่น้องที่ ๓ ชื่อ ตนกุมสุไลมานชะ นั้น ได้เป็นพระยาอยู่ที่ปูเลาลังกาวิ คือ เกาะนางกาวิ ขึ้นแก่เมืองไทรบุรี สุลต่านมุฮัดด้าชะมีบุตรชายชื่อ ตนกุมหะมัดชะ ๑

ใ ที่ ๙ ตนกุมหะมัดชะได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกชื่อว่า สุลต่านมหะมัดชะ ตั้งเมืองอยู่ที่คลองเกดะใหม่ สุลต่านมหะมัดชะมีบุตรชายชื่อ ตนกุมมันโลชะ ๑

ที่ ๑๐ ตนกุมมันโลชะได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกชื่อว่า สุลต่านมันโลชะ ตั้งเมืองอยู่ที่คลองเกดะใหม่ สุลต่านมันโลชะมีบุตรชายชื่อ ตนกุมหะมัดชะ ๑

ที่ ๑๑ ตนกุมหะมัดชะได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า สุลต่านมหะมัดชะ ตั้งเมืองอยู่ที่คลองเกดะใหม่ สุลต่านมหะมัดชะมีบุตรชายชื่อ ตนกุมสุไลมานชะ ๑

ที่ ๑๒ ตนกสุไลยมันชะได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกชื่อว่า สุลต่านสุไลยมันชะ ตั้งเมืองอยู่ที่สุปุเตะ มีบุตรชายชื่อ ตนกสุรายาอุดินมะมัดชะ ๑ เจ้าเมืองอาแจยกทัพมาตีเมืองไทรบุรีแตก เจ้าเมืองอาแจจับสุลต่านสุไลยมันชะได้ พาไปไว้เมืองอาแจ แต่ตนกสุรายาอุดินมะมัดชะหนีได้ สุลต่านสุไลยมันชะถึงแก่กรรมที่เมืองอาแจ ยกชื่อศพว่า บาระหุมชะปุเตะ

ที่ ๑๓ ตนกสุรายาอุดินมะมัดชะได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า สุลต่านรายาอุดินมะมัดชะ ตั้งเมืองอยู่ที่นาคอ สุลต่านรายาอุดินมะมัดชะมีบุตรชายชื่อ ตนกมูหัยยิตดินมันไชร์ชะ ๑ สุลต่านรายาอุดินมะมัดชะถึงแก่กรรม ยกชื่อศพว่า บาระหุมนาคอ

ที่ ๑๔ ตนกมูหัยยิตดินมันไชร์ชะได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า สุลต่านมูหัยยิตดินมันไชร์ชะ ตั้งเมืองอยู่บ้านนาสา แขวงเมืองปลิศ สุลต่านมูหัยยิตดินมันไชร์ชะมีบุตรชายชื่อ ตนกฏิลยาอุดินมัดรำชะ ๑

ที่ ๑๕ ตนกฏิลยาอุดินมัดรำชะได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า สุลต่านลียาอุดินมัดรำชะ ตั้งอยู่เมืองเดิม สุลต่านลียาอุดินมัดรำชะมีบุตรชายชื่อ ตนกอะตอลามมะมัดชะ ๑ ตนกอะมัดตาดูดินมัดรำชะ ๑ สุลต่านลียาอุดินมัดรำชะถึงแก่กรรม ยกชื่อศพว่า บาระหุมกาบะลี

ที่ ๑๖ ตนกอะตอลามมะมัดชะ ได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า สุลต่านอะตอลามมะมัดชะ ตั้งเมืองอยู่ปูเลาปินัง คือ เกาะหมาก สุลต่านอะตอลามมะมัดชะมีบุตรชายชื่อ ตนกมูหะมัดยิวา ๑ สุลต่านอะตอลามมะมัดชะถึงแก่กรรม ยกชื่อศพว่า บาระหุมปูเลาปินัง

ที่ ๑๗ ตนกมูมัดตาดูดินมัดรำชะ ผู้น้องสุลต่านอะตอลามมะมัดชะ ได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า สุลต่านอะมัดตาดูดินมัดรำชะ ตั้งเมืองอยู่ที่ปูเลาติง คือ เกาะลิบง บุตรไม่ปรากฏ สุลต่านอะมัดตาดูดินมัดรำชะถึงแก่กรรม ยกชื่อศพว่า บาระหุมลิบง

ที่ ๑๘ ตนกมูหะมัดยิวา บุตรสุลต่านอะตอลามมะมัดชะ ได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า สุลต่านมูหะมัดยิวากัยนันอาดิลินมูอัดล่ำชะ ตั้งเมืองอยู่ที่กายัง เมืองปลิศ แลวมมาตั้งอยู่ที่กอตาสตอก สุลต่านมูหะมัดยิวากัยนันอาดิลินมูอัดล่ำชะมีบุตรชายชื่อ ตนกอุปลลลา ๑ ตนกฏิลยาอุดิน ๑ สองคน สุลต่านมูหะมัดยิวากัยนันอาดิลินมูอัดล่ำชะถึงแก่กรรม ยกชื่อศพว่า บาระหุมกาหยัง

ที่ ๑๙ ตนกอุปลลลาได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า สุลต่านอุปลลลามัดรำชะ ตั้งเมืองอยู่ที่ปากน้ำคลองเกดะ เรียกว่า โกละต ตนกฏิลยาอุดิน ผู้น้อง เปนรายนามุดา ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองปลิศ สุลต่านโ อับดลลามัดรำชะมีบุตรชายชื่อ ตนกยูาหฺรา[๖๓ 1]ย ตนกูปะแงหฺรัน[๖๓ 2]ย ตนกูปัสนู[๖๓ 3]ย ตนกูปเหม[๖๓ 4]ย ตนกูสะเลหมัน[๖๓ 5]ย ตนกูซุ ตนกูโดด[๖๓ 6]ย ตนกูมอม ตนกูอามัด[๖๓ 7]ย ตนกูยะไส[๖๓ 8]ย รวม ๑๐ คน สุลต่านอุปลลลามัดรำชะถึงแก่กรรม ยกชื่อศพว่า บาระหุมมุเกจาปินัง

ที่ ๒๐ ตนกฏิลยาอุดิน รายนามุดา ได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า สุลต่านลียาอุดินมูอัดล่ำชะ[๖๓ 9]ย บุตรไม่ปรากฏ สุลต่านลียาอุดินมูอัดล่ำชะถึงแก่กรรม ยกชื่อศพว่า บาระหุมปลิศ

ที่ ๒๑ ตนกูปะแงหฺรัน บุตรสุลต่านอุปลลลามัดรำชะ (๑๙) ได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า สุลต่านอะมัดตาดูดินฮาเลมชะ[๖๓ 10]ย ตั้งเมืองอยู่ปากน้ำเมืองเกดะ ตนกูปราเหม[๖๓ 4]ย ได้เป็นรายนามุดา[๖๓ 11]ย ตนกูปัสนู[๖๓ 3]ย ได้เป็นเจ้าเมืองสตุน สุลต่านอะมัดตาดูดินฮาเลมชะมีบุตรชายชื่อ ตนกอุปลลลา[๖๓ 12]ย ตนกยูากป[๖๓ 13]ย ตนกูไซนาระชิด[๖๓ 14]ย ไทยเรียกว่า ตนกคูวี ๓ คน รายนามุดาป่วยถึงแก่กรรมณเมืองไทรบุรี พระยาไทรบุรีนั้น โปรดเกล้าฯ พระราชทานเลื่อนยศเป็นเจ้าพระยาไทรบุรี

ณปีมะเสง เบญจศก ศักราช ๑๑๙๕ แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ตนกมูมอม น้องเจ้าพระยาไทรบุรี มาฟ้องต่อเจ้าพระยาณรงค์ศรีธรรมราช[๖๓ 15]ย ว่า เจ้าพระยาไทรบุรีเป็นใจด้วยพม่า เจ้าพระยาไทรบุรีทราบความแล้วแขงเมือง ถึงกำหนดปีไม่ส่งต้นไม้ทองเงิน เครื่องราชบรรณาการ จึงโปรดเกล้าฯ เกณฑ์กองทัพหัวเมืองให้เจ้าพระยาณรงค์ศรีธรรมราชเป็นแม่ทัพยกไปตีเมืองไทรบุรี เจ้าพระยาโ ไทรบุรีแตกหนีไปอยู่เมืองมะลากา โปรดเกล้าฯ ให้พระบริรักษ์ภูเบศร์ บุตรเจ้าพระยาณรงค์ศรีธรรมราช ไปเป็นพระยาไทรบุรี (๒๒)

นายนุด มหาดเล็ก บุตรเจ้าพระยาณรงค์ศรีธรรมราช เป็นพระเสนานุชิต ผู้ช่วยราชการ อยู่ได้ประมาณ ๒ ๓ ปี ณะปีวอก อัฐศก ศักราช ๑๑๙๘ ตนกูเดน บุตรตนกูราหยา[๖๓ 1]ย พี่เจ้าพระยาไทรบุรีปะแงหฺรันแต่ต่างมารดากัน มาเกลี้ยกล่อมพวกแขกเมืองไทรบุรีกำเริบขึ้น แล้วเข้าตีเมืองไทรบุรี โปรดให้เกณฑ์กองทัพหัวเมืองฝ่ายใต้ยกไปช่วยพระยาไทรบุรีรบตนกูเดน ๆ ตายแล้ว กองทัพแขกพวกตนกูเดนหนีไปเมืองมะลากา ณะปีจอ สัมฤทธิศก ศักราช ๑๒๐๐ ตนกูมัดสาอัด บุตรตนกูโดด[๖๓ 6]ย น้องเจ้าพระยาไทรบุรีปะแงหฺรัน แต่ต่างมารดากัน กับหวันมาลี มาเกลี้ยกล่อมแขกเกาะนางกาวิแลแขกในเมืองไทรบุรีเข้าด้วย แล้วยรบชิงเอาเมืองไทรบุรีได้ พระยาไทรบุรีออกมายังเมืองนครศรีธรรมราช ๆ บอกส่งเข้ามาณะกรุงฯ แต่เจ้าพระยาณรงค์ศรีธรรมราช[๖๓ 15]ย ป่วย ไปไม่ได้ จึงให้พระวิฆิตโรยกกองทัพเมืองนครศรีธรรมราชกับกองทัพหัวเมืองไปช่วยพระยาไทรบุรี พระยาเสนานุชิตยังรบสู้กันอยู่ ณะปีกุน เอกศก ๑๒๐๑ โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยากรมราชกับพระยาศรีพิพัฒน์เป็นแม่ทัพยกกองทัพกรุงเทพฯ ออกไปถึงเมืองสงขลา แล้วทราบข่าวไปถึงเมืองไทรบุรี ตนกูมัดสาอัด หวันมาลี ออกจากเมืองไทรบุรีหนีไป เจ้าพระยากรมราช พระยาศรีพิพัฒน์ ก็หยุดทัพฟังราชการอยู่ณะเมืองสงขลา ภายหลัง เจ้าพระยากรมราช พระยาศรีพิพัฒน์ จึงได้แบ่งกองทัพยกขึ้นไปจัดการเมืองไทรบุรี เห็นว่า พระยาไทรบุรี พระโ เสนานุชิต เป็นไทย จะให้รักษาเมืองไทรบุรีต่อไป บุตรหลานเจ้าพระยาไทรบุรีก็จะมารบรณาย้ายกลับบ้านเมืองอีก จึงแยกแขวงอำเภอเมืองไทรบุรีออกเป็น ๑๒ มุแกม[๖๓ 16]ย ตั้งตูกอตันเป็นเจ้าเมืองกะบังปาสุ[๖๓ 17]ย เมือง ๑ ตั้งเสกอุชนเป็นเจ้าเมืองปลิศ[๖๓ 18]ย เมือง ๑ ตั้งตูกมุดาเอบ[๖๓ 19]ย เป็นเจ้าเมืองสตุนเมือง ๑ ให้อยู่ใต้บังคับเมืองนครศรีธรรมราช เป็น ๔ เมืองทั้งเมืองไทรบุรี ตนกูอาหฺนุม[๖๓ 20]ย ซึ่งโพบ้านพลเมืองรักใคร่นับถือนัน ให่วาราชการเมืองไทรบุรี (๒๓)

เจ้าพระยายมราช พระยาศรีพิพัฒน์ จิงพาพระยาไทรบุรี พระเสนาขุนิต กลับมาณะกรุงเทพฯ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท แล้วโปรดเกล้าฯ ตั้งให้พระยาไทรบุรีเป็นพระยาบริรักษ์ภูธร ผู้สำเร็จราชการเมืองพังงา ตั้งพระเสนาขุนิตเป็นผู้ช่วยราชการตามส่วยชื่อเดิม

เมื่อพระยศภักดิ์ ผู้สำเร็จราชการเมืองตะกั่วป่า ถึงแก่กรรม จึงโปรดเกล้าฯ ตั้งพระเสนาขุนิตเป็นพระยาเสนาขุนิต ผู้สำเร็จราชการเมืองตะกั่วป่า

ณปีฉลู ตรีศก ศักราช ๑๒๐๓ เจ้าพระยาไทรบุรีปะแงหั้นแต่งให้ตนภูคาอิ[๖๓ 21]ย ผู้บุตร ตนภูมัดดาเกิบ[๖๓ 19]ย ผู้หลาน

ถือหนังสืออ้อนนอมมายังเมืองนครศรีธรรมราชฉบับ ๑ เมืองสงขลาฉบับ ๑ เจ้าพระยาไทรบุรีสารภาพรับผิด

ขอพยานุตรหลานเข้ามาทำราชการสนองพระเดชพระคุณอยู่ณเมืองไทรบุรีตามเดิม เจ้าพระยาณครศรีธรรมราช[๖๓ 22]ย พระยาสงขลา บอกลงหนังสือเจ้าพระยาไทรบุรีปะแงหั้นเข้ามาณะกรุงเทพฯ

โ ครั้นนำข้อความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาณครศรีธรรมราช พระยาสงขลา มีหนังสือตอบให้ตนภูคาอิ ตนภูมัดดาเกิบ ถือกลับไปให้เจ้าพระยาไทรบุรีว่า ได้ส่งหนังสือเจ้าพระยาไทรบุรีเข้ามาณะกรุงเทพฯ ท่านเสนาบดีปรึกษาเห็นว่า เจ้าพระยาไทรบุรีทำความผิดต่อแผ่นดิน รู้สึกโทษ สงแต่หนังสืออ้อนนอม ไม่แต่งบุตรหลานเข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับผิดนั้น

ไม่ควรนำหนังสือเจ้าพระยาไทรบุรีขึ้นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว แล้วเจ้าพระยาไทรบุรีจึงมีหนังสือแต่งให้ตนภูคาอิ ตนภูคาเกิบ นายไพร่ ๑๓ คน มาด้วยเรือจินดาของแกวทางเมืองสิงคโปร์ถึงกรุงเทพฯ จึงโปรดเกล้าฯ มีท้องตราตอบยกพระราชทานโทษ ให้เจ้าพระยาไทรบุรีพยานุตรหลานมาอยู่เมืองไทรบุรีตามเดิม

เมื่อเจ้าพระยาไทรบุรีพยานุตรหลานมาถึงเมืองไทรบุรีแล้ว โปรดเกล้าฯ มีท้องตราพระคชสีห์ออกไปถึงเจ้าพระยาไทรบุรียกพระราชทานโทษเจ้าพระยาไทรบุรีทั้งบุตรหลาน มอบเมืองไทรบุรีให้แก่เจ้าพระยาไทรบุรี ตั้งตนภูอัปดลลา[๖๓ 12]ย เป็นรายามุดา[๖๓ 11]ย ตั้งตนภูคาอิ[๖๓ 21]ย เป็นพระอินทวิไชย ครั้งนั้น

พระยากระบี่ป่าสู่ถึงแก่กรรม จึงตั้งตนภูอาหุม[๖๓ 20]ย ซึ่งว่าราชการเมืองไทรบุรีนั้น เป็นพระยากระบี่ป่าสู่ ตั้งตนภูมัด บุตรพระยากระบี่ป่าสู่ เป็นพระวิเสศวังษา ผู้ช่วยราชการ อยู่ได้ ๒ ปี เจ้าพระยาไทรบุรีกับรายามุดาถึงแก่กรรม บุตรหลาน ศรีตวันกรมการ เรียกชื่อศพเจ้าพระยาไทรบุรีปะแงหั้นว่า บารหุมอะโลสดา

โ ณปีมโรง ฉศก ศักราช ๑๒๐๖ เจ้าพระยาณครศรีธรรมราชจึงพาดตนภูคาอิ[๖๓ 21]ย ผู้เป็นพระอินทวิไชย เข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทณกรุงเทพฯ โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งพระอินทวิไชยเป็นพระยาไทรบุรี (๒๔)

พระราชทานเครื่องยศพานทอง ตั้งตนภูสาอิติ บุตรตนภูยาโกบ[๖๓ 13]ย เป็นรายามุดา[๖๓ 11]ย พระราชทานเครื่องยศครอบทอง ตั้งตนภูปราเฮม[๖๓ 4]ย บุตรพระยาอภัยนุราช เป็นพระยาอินทวิไชย พระราชทานเครื่องยศครอบทอง พระยาไทรบุรีดาอิมีบุตรชายชื่อ ตนภูอามัด[๖๓ 23]ย ตนภูเดน ตนภูยาโกบ[๖๓ 24]ย ตนภูโยสะ[๖๓ 25]ย รวม ๔ คน ณปีเถาะ สัปตศก จุลศักราช ๑๒๑๗ แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระยาไทรบุรีดาอิถึงอสัญกรรม บุตรหลาน ศรีตวันกรมการ เรียกชื่อศพพระยาไทรบุรีดาอิว่า บารหุมไชนาระชิต

แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จุลศักราช ๑๒๑๗ ปีเถาะ สัปตศก เจ้าพระยาณครศรีธรรมราชพาดตนภูอามัด ตนภูเดน เข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทณกรุงเทพฯ โปรดเกล้าฯ ตั้งตนภูอามัดเป็นพระยาไทรบุรี (๒๕)

พระราชทานเครื่องยศพานทอง ตั้งตนภูเดนเป็นพระภคไศสรวิรินทร์ ผู้ช่วยราชการ พระราชทานเครื่องยศครอบทอง ทำราชการสนองพระเดชพระคุณสืบมา ณปีเมีย สัมฤทธิศก พระยาไทรบุรีพาดตนภูยาโกบเข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท โปรดเกล้าฯ ตั้งตนภูยาโกบเป็นพระชลสินธุสงครามไชย ผู้ช่วยราชการ พระราชทานเครื่องยศครอบทอง

โ ณปีมแม เอกศก พระยากระบี่ป่าสู่[๖๓ 26]ย ถึงแก่กรรม พระยาไทรบุรี[๖๓ 23]ย เข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทณกรุงเทพฯ

กราบบังคมทูลพระกรุณาขอเมืองกะบั้งป่าสู่ให้รวมเข้าอยู่ในเมืองไทรบุรีตามเดิม จึงโปรดเกล้าฯ ให้ยกเมืองกะบั้งป่าสู่พระราชทานพระยาไทรบุรี ต้นไม้ทองเงิน เครื่องราชบรรณาการ ก็เพิ่มเข้าในเมืองไทรบุรีต่อมา แต่พระยาไทรบุรีผู้นี้เป็นผู้เข้าออกในกรุงเทพฯ เนื่อง ๆ เหมือนกับสำเร็จราชการหัวเมืองไทย โดยสานเรือกลไฟมาทางเมืองสิงคโปร์บ้าง เติมนาลงเรือณเมืองสงขลาบ้าง โปรดเกล้าฯ ให้พระยาไทรบุรีเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเหมือนขุนนางไทยทุกครั้ง เป็นการคุ้นเคยสนิทต่อใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท

ณปีจอ จัตวาศก จุลศักราช ๑๒๒๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริพร้อมด้วยท่านเสนาบดีเห็นว่า

ระยะทางแต่เมืองสงขลาไปเมืองไทรบุรีควรทำให้เป็นทางหลวง ราษฎรลูกค้าจะได้ไปมาง่าย มีราชการสิ่งใดเกิดขึ้นจะได้เดินไปมาทันราชการ จึงโปรดเกล้าฯ

ให้ขอแรงไพร่แขกเมืองไทรบุรี เมืองปลิศ เมืองสตุน ให้พระยาไทรบุรีทำทางแต่เมืองไทรบุรีมาถึงพรมแดนเมืองสงขลา

พระราชทานเงินอารรังนกเมืองสตุนให้พระยาไทรบุรีใช้สอยในการทำทาง ๓ ปี เป็นเงิน ๑๕๐๐๐ เหรียญ ฝ่ายเมืองสงขลาขอแรงไพร่เมืองสงขลา ยกช่วยตั้งแต่ปีจอ

จัตวาศก ไป ๓ ปี แลให้ขอแรงไพร่เมืองแขกซึ่งขึ้นแก่เมืองสงขลา ให้เจ้าพระยาสงขลาทำทางแต่เมืองสงขลาไปถึงพรมแดนไ เมืองไทรบุรีระจะบกั้น

มีสพานข้ามคลองทั้งสองฝ่าย ให้ไพร่บ้านพลเมืองลูกค้านิชเดินไปมาสะดวก

ครั้นณวันเสาร์ ขึ้นห้าค่ำ เดือนยี่ ปีมแม ตรีศก ศักราช ๑๒๓๓[๖๓ 27]ย ในรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จทางชลมารคด้วยเรือกลไฟชื่อ บางกอก

เป็นเรือพระที่นั่ง เรือรบชื่อ สยามประสพดัมภ์ เรือรบชื่อ พิทยัมมรณยุทธ เป็นเรือตามเสด็จในกระบวน ไปประพาศเมืองสิงคโปร์ เมืองเกาะหมาก เมืองวางงูน เมืองกาลักตา

แลเมืองอื่น ๆ ในประเทศอินเดีย[๖๓ 28]ย ครั้นเมื่อเสด็จพระราชดำเนินกลับมา ได้เสด็จประพาศเมืองพังงา เมืองภูเก็ต แล้วเรือพระที่นั่งมาทอดปากน้ำเมืองไทรบุรี

พระยาไทรบุรีรับเสด็จประพาศเมืองไทรบุรี แลพระยาไทรบุรีกับพี่น้องจัดที่ถวายเป็นที่ประทับ แลเลี้ยงดูข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยทั่วกัน ทรงประทับแรมราตรีหนึ่ง

แล้วเสด็จทางสถลมารคซึ่งทำใหม่ ด้วยกระบวนรถ ม้า ช้าง ซึ่งกรมพระกลาโหมเกณฑ์เมืองสงขลา เมืองไทรบุรี เมืองปลึก เมืองสตุน รับส่งเสด็จนั้น มาประทับรอนแรมณพลับพลาค่ายหลวงตามระยะทาง เสด็จมาลงเรือพระที่นั่งกลไฟชื่อ ไชยงษ์ ณเมืองสงขลา มารดาพระยาไทรบุรี แลพระยาไทรบุรี พี่น้อง ศรีตวันกรมการ ตามส่งเสด็จจนถึงเมืองสงขลา เสด็จพระราชดำเนินกลับเข้ามากรุงเทพฯ ณวันเสาร์ ขึ้นเจ็ดค่ำ เดือนห้า ปีวอก ยังเป็นตริศก[[วข 29](#)]

ณปีวอก จัตวาศก คักราช ๑๒๓๔ โปรดเกล้าฯ มีท้องตราให้พระยาไทรบุรี[[วข 23](#)]ย เข้ามาเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาทณกรุงเทพฯ ครั้งนั้นย โ เมืองไทรบุรี พระยาไทรบุรี หวันมเหษัฒเมริน[[วข 30](#)]ย มารดาพระยาไทรบุรี ตนกูปอ หลิง[[วข 31](#)]ย พี่น้อง ตนกูสะมะแอะ เสมียน นายไพร่รวม ๔๐ คน เมืองปลึก ลียเกนุด บุตรพระยาปลึก ซึ่งเปนบุตรชายพระยาไทรบุรี ตนกูปอดลลา นายไพร่รวมทั้งสิ้นเปน ๔๕ คน

ณวันศุกร์ แรมสิบค่ำ เดือนสิบ ปีวอก จัตวาศก[[วข 32](#)]ย เสด็จออกพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย โปรดเกล้าฯ พระราชทานราชทินนามเลื่อนยศพระยาไทรบุรีเป็นเจ้าพระยาไทรบุรี ยกเมืองไทรบุรีออกจากเมืองนครศรีธรรมราชมาขึ้นแก่กรุงเทพฯ[[วข 33](#)]

ในคำประกาศราชทินนามเจ้าพระยาไทรบุรีนั้นว่า "ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาลเปในอดีตกาลล่วงแล้ว ๒๔๑๔ พรรษา บัตยุบันกาล วานรสังวัจจรั ภัทรบทมาศ กาศพิภษ ทศมีดิถี ศุกรวาร[[วข 32](#)]ย บริเจทกาลกำหนด พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหามงกุฏ บุษษย์รัตนราชรังวิงษ์ วุฒมพงษบริพัตร วรชัทรานิกโรดม จาตุรันตบรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ บรมธรรมิกมหาราชาธิราช บรมนารถบพิตร พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริหว่า พระยาไทรบุรีมีความสวามิภักดีคุ้นเคยสนิทในสมเด็จพระบรมชนกนารถ บรมบพิตร พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เข้ามาเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาทเนื่อง ๆ จนตลอดเวลารัชกาลนั้น ครั้นมาถึงในรัชกาลบัดนี้ เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินออกไปประพาศถึงเมืองป็นัง พระยาไทรบุรีได้จัดการแต่งที่บานเรือนถวายให้เป็นที่ประทับโ แลรับรองเลี้ยงดูข้าทูลลอองธุลีพระบาท บรรวาทที่ตามเสด็จพระราชดำเนินทั้งสิ้น ให้อยู่เป็นสุขสบายสมควรแก่พระบรมราชเกียรติยศครั้งหนึ่งแล้ว ครั้นเสด็จกลับจากเมืองกาลักตามาประพาศณเมืองไทรบุรี พระยาไทรบุรีได้จัดที่ประทับแลรับรองสองพระเดชพระคุณโดยความจงรักภักดี แลเลี้ยงดูข้าทูลลอองธุลีพระบาททั้งปวงให้อยู่เย็นเป็นสุขตลอดเวลาเสด็จประทับอยู่ แลได้ตามส่งเสด็จพระราชดำเนินกลับมาจากเมืองสงขลา อนึ่ง ได้ทอดพระเนตรเห็นการบานเมืองซึ่งพระยาไทรบุรีทำบำรุงขึ้นใหม่ เปนตึกกว่าร้านเรือนเกษมสมบุรณ์งามดีเจริญขึ้นกว่าแต่ก่อน แลได้เป็นผู้ชักชวนพระยาแลศรีตวันกรมการเมืองใกล้เคียงรวบรวมไพร่พลชาวเมืองแขกทำทางมาแต่เมืองไทรบุรีจนตักถึงแดนเมืองสงขลาเรียบบร้อยงามดีแล้วโดยเร็ว เปนที่ลูกควานิชได้เดินไปมาสบาย เปนความชอบต่อแผ่นดินอย่างหนึ่ง แลมีความสวามิภักดีคุ้นเคยสนิทต่อกรุงเทพฯ ยิ่งกว่ามลายูประเทศราชอื่น ๆ มีความชอบเป็นอันมาก สมควรจะยกเป็นประเทศราชใหญ่อันหนึ่งได้ จึงมีพระบรมราชโองการมานพระบัณชูรสุรสิงหนาทคำรัสสั่งให้เลื่อนพระยาไทรขึ้นเป็นเจ้าพระยา มีอริยยศอย่างสูง รับราชทินนามตามตำแหน่งว่า เจ้าพระยาฤทธิสงครามภักดี ศรีสุลต่านมะหะมัด รัตนราชมนินทร์ สุรินทรวินงษ์มุดง หนุบำรุงเคณะนคร อมรรัตนาณาเขตร ประเทศราชวาไสววิยาธิปัต วิกรมสิหะ เจ้าพระยาไทรบุรี ได้รับเครื่องราชอริยยศอย่างสูงในสยามชื่อ มหาสุรารณ ไ่ว้นเกียรติยศของกรุงเทพฯ แลให้ยกจากเมืองโ นครศรีธรรมราชมาขึ้นกรุงเทพฯ ได้บังคับบัญชาญาติพี่น้องแลศรีตวันกรมการทั้งปวงบรรดาอยู่ในเขตแดนเมืองไทรบุรีทั้งสิ้นโดยยุติธรรมแลชอบด้วยราชการ จงเว้นการควรเว้น แลอุลสาห์ประพาศการควรประพาศ แลรักษาความซื่อสัตย์สุจริตต่อกรุงเทพฯ ตามอย่างเจ้าเมืองแต่ก่อนจงทุกประการเทอญ

แลให้ญาติพี่น้อง ศรีตวันกรมการ ทั้งปวง มีความสมัคสมิสร ช่วยเจ้าพระยาไทรบุรีคิดอ่านการนคร แลราชฎมลายูนคร ให้เกษมศรีสมบุรณ์ มีความเจริญขึ้นโดยยุติธรรม แลจงบังคับบัญชาการงานทั้งปวงที่ชอบด้วยราชการ ขอให้สิ่งซึ่งเปนต้นเหตุเปนประธานในโลกยงอนุเคราะห์รักษาเจ้าพระยาไทรบุรี แลญาติพี่น้อง ศรีตวันกรมการ ทั้งปวง ให้เจริญสุขสวัสดิ์พัฒนามงคลทุกประการ พระราชทานอริยยศตั้งมาณวันศุกร์ แรมสิบค่ำ เดือนสิบ ปีวอก จัตวาศก[[วข 32](#)]ย เปนปีที่ ๔ ในราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คักราช ๑๒๓๔ เปนวันที่ ๑๔๐๖ ในรัชกาลบัดนี้" แลพระราชทานเจ้าพระยาไทรบุรี เครื่องอริยยศชื่อ มหาสุรารณ[[วข 34](#)]ย พระราชทานสัญญาบัตรลียเกนุด บุตรพระยาปลึก เปนที่พระสุรินทรวินงษา ผู้ช่วยราชการเมืองปลึก แต่หวันมเหษัฒเมริน ตนกูปอ เข้าเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาทฝ่ายในพระบรมมหาราชวัง โปรดเกล้าฯ พระราชทานหวันมเหษัฒเมริน พานทอง[[วข 35](#)]

ณวันศุกร์ ขึ้นสองค่ำ เดือนสิบเอ็ด ปีวอก จัตวาศก[[วข 36](#)]ย เจ้าพระยาไทรบุรี พระสุรินทรวินงษา เฝ้าทูลลอองธุลีพระบาททพระที่นั่งอมรินทริ วินิจฉัย หวันมเหษัฒเมริน ตนกูปอ เฝ้าทูลลอองธุลีพระบาทฝ่ายใน กราบถวายบังคมลากลับออกไปเมืองไทรบุรี จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระยาราชวังสรรค์ จางวางกรมอาษาจาม เปนข้าหลวงไปด้วยเรือรบชื่อ พิทยัมรณยุทธ ส่งเจ้าพระยาไทรบุรีให้สมเกียรติยศ ให้พระยาราชวังสรรค์เชิญเครื่องอริยยศไปพระราชทานพระยาสตุน พระยาปลึก พระเกไศสวรินทร์ด้วย คือ พระยาสตุน เครื่องอริยยศชื่อ นิภาภรณ์ เปนความชอบในราชการแผ่นดิน พระยาปลึก เครื่องอริยยศชื่อ นิภาภรณ์ เปนความชอบในราชการแผ่นดิน พระเกไศสวรินทร์ เครื่องอริยยศชื่อ มณฑนาภรณ์ เปนความชอบในราชการแผ่นดิน เรือพิทยัมรณยุทธ ใช้จักรออกจากกรุงเทพฯ ณวันศุกร์ ขึ้นเก้าค่ำ เดือนสิบเอ็ด ปีวอก จัตวาศก

เมื่อณปีจอ ฉศก คักราช ๑๒๓๖ พระสุนทรราชา[[วข 37](#)]ย ผู้ช่วยราชการเมืองปลึก มีหนังสือมายังเมืองนครศรีธรรมราช ๆ ส่งเข้ามาณกรุงเทพฯ ว่า พระยาปลึกป่วยเป็นโรคชราถึงแก่กรรมณวันพุธ ขึ้นสามค่ำ เดือนสิบสอง ปีจอ ฉศก พระสุนทรราชา บุตรหลานญาติพี่น้อง ศรีตวันกรมการ ได้ฝังศพพระยาปลึกตามธรรมเนียมมลายูแล้ว จึงโปรดเกล้าฯ มีท้องตราถึงเมืองนครศรีธรรมราช มอบราชการบ้านเมืองให้พระสุนทรราชา ซึ่งเป็นบุตรผู้ใหญ่พระยาปลึก ปกครองญาติพี่น้องบุตรหลาน ศรีตวันกรมการ บังคับบัญชาราชการบ้านเมืองต่อไป พระยาปลึกมีบุตรชายชื่อ พระสุนทรราชา ๑ พระสุรินทรวินงษา ๑ ลียศอรณ ๑ ลียศตาปา ๑ รวม ๔ คน[[วข 38](#)]

โ ณปีชวด อัฐศก ที่เมืองเประ เจ้านายแขกเกิดวิวาทกัน คอเวอนแมนด์[[วข 39](#)]ย อังกฤษยกทัพมาปราบปราม กองทัพแขกเอาปืนยิงมิสเตอร์เบ็ก[[วข 40](#)]ย เรลิตเดนต้ออังกฤษ[[วข 41](#)]ย ตาย เจ้านายแขกรบกับกองทัพอังกฤษ สู้อองทัพอังกฤษไม่ได้ พากันหลบหนีเข้าอยู่ในป่า ราชอาณาจักรมาแอะ ราชอาณาจักรลา[[วข 42](#)]

ย กับสมเด็จพระรศพวก หนีมาอยู่ณตำบลเขตรแดนเมืองประะ แต่ใกล้กับที่อารม แขวงเมืองรามันห์ กองทัพอังกฤษตามไปไม่ได้ โปรดเกล้าฯ ให้มีท้องตราประกาศเมืองแขกประเทศราชที่ใกล้เคียงไม่ให้เจ้าเมือง กรมการ คบแขกประะ แล้วโปรดเกล้าฯ ให้พระนารายณ์ราชภัคดี กรมพระกลาโหม เป็นข้าหลวงออกไปฟังราชการอยู่เมืองแขก เกาวนา[[๖๓ 43](#)]ย เมืองสิงคโปร์ขอให้เจ้าพระยาไทรบุรีเกลี้ยกล่อมรายาธิศมาแอกกับสมเด็จพระรศพวกมาส่งให้แก่เกาวนา[[๖๓ 44](#)]ย เจ้าพระยาไทรบุรี[[๖๓ 45](#)]ย จึงให้ตนกูศรีตัวนกรมการไปเกลี้ยกล่อม ได้ตัวรายาธิศมาแอกกับสมเด็จพระรศพวกมาส่งให้แก่เกาวนา ภายหลัง รายาแลเหลากับพระรศพวกออกหาอังกฤษ[[๖๓ 46](#)]

ณปีชวด อัฐศก ศักราช ๑๒๓๘ ถึงกำหนดแขกเมืองประเทศราชส่งต้นไม้ทองเงิน เครื่องราชบรรณาการ ทุกเมือง พระสุนทรรายา ผู้ช่วยราชการ สียศอาทรน สียศตาปา ผู้นอง คุมต้นไม้ทองเงิน เครื่องราชบรรณาการเมืองปลิศ กับเครื่องยศพระยาปลิศ เข้ามาณเมืองนครศรีธรรมราช พระยานครศรีธรรมราชจึงมีใบบอกให้กรมการ ล่ามนำเข้ามาทูลเกล้าฯ ถวาย มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ว่า พระสุนทรรายาว่าราชการรักษาบานเมืองปกครองญาติพี่น้องมาเรียบร้อย ควรเพิ่มยศขึ้นเป็นผู้ใหญ่ได้ จึงโปรดเกล้าฯ โ พระราชทานนามสัญญาบัตรตั้งพระสุนทรรายาเป็นพระยาวิเสศสงครามรามวิชิต วิสิศมาทรา พระยาปลิศ พระราชทานเครื่องยศครอบทอง[[๖๓ 47](#)]ย พระราชทานสัญญาบัตรตั้งสียศอาทรนเป็นที่พระศักดาคุณฤทธิ ผู้ช่วยราชการเมืองปลิศ

ฝ่ายเมืองสตุน พระยาสตุน[[๖๓ 48](#)]ย มีหนังสือบอกให้พระปักขาวาสะวารณินทร[[๖๓ 49](#)]ย ผู้ช่วยราชการ ซึ่งเป็นบุตรผู้ใหญ่ คุมต้นไม้ทองเงิน เครื่องราชบรรณาการเมืองสตุน เข้ามาเมืองนครศรีธรรมราช ๆ มีใบบอกให้กรมการ ล่ามนำเข้ามาทูลเกล้าฯ ถวาย พระยาสตุนมีหนังสือบอกมาว่า ทุกวันนี้ พระยาสตุนราชชาติ จะว่าราชการบ้านเมืองไปไม่ได้ ขอรบพระราชทานพระปักขาวาสะวารณินทรว่าราชการบ้านเมืองต่อไป จึงทรงพระราชดำริว่า พระยาสตุนรักษาบานเมืองมา ได้มีเหตุเกี่ยวข้องกับบ้านเมืองพระราชอาณาเขตแต่สิ่งหนึ่งสิ่งใด ควรจัดการให้สมความปรารถนาพระยาสตุน จึงจะชอบ จึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตรตั้งพระปักขาวาสะวารณินทรเป็นพระยาภักย์นุราชชาติรายาภักดี ศรีอินดารายาวิทยา พระยาสตุน ให้เอาเครื่องยศพระยาสตุนคนเก่าพระราชทานพระยาสตุนใหม่[[๖๓ 50](#)]ย แล้วพระราชทานสัญญาบัตรเพิ่มยศพระยาสตุนคนเก่าขึ้นเป็นพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ มหินทรารายานาวัตร์ ศรีสกลรัฐมหาปรานาธิการ ไพบูลสตุนทจริต สยามพิชิตภักดี จางวางเมืองสตุน พระราชทานเครื่องยศพานทอง[[๖๓ 51](#)]ย โปรดเกล้าฯ ให้มอบสัญญาบัตรเครื่องยศพระยาสตุนคนใหม่ออกไปพระราชทานณเมืองสตุน[[๖๓ 52](#)]

โ ฦวันอาทิตย์ ขึ้นสิบสามค่ำ เดือนสี่ จุลศักราช ๑๒๓๘ ปีชวด อัฐศก จีนเมืองภูเก็ต ขบถ มาฟันไพร่บ้านพลเมือง เอาไฟเผาภูฎิวิหารตึกเรือนโรงกรมการ ราษฎรแตกตื่นเป็นอันมาก

เจ้าหมื่นเสมอใจราช[[๖๓ 53](#)]ย ข้าหลวงรักษาราชการเมืองภูเก็ต มีหนังสือบอกข้าหลวงราชการของกองทัพเมืองไทร เมืองปลิศ เมืองสตุน มาช่วยระงับเงินขบถเมืองภูเก็ต เจ้าพระยาไทรบุรีแต่งให้ตนกูสะมะแอ ๑ ตนกูมุซา ๑ หนวันอาหวัง ๑ หนวันอาหยา ๑ หนวันอามาน ๑ รวม ๕ นาย ไพร ๓๓๕ คน กองหนึ่ง หนวันมัดคายิต ๑ เสกมะหมัด ๑ รวม ๒ นาย ไพร ๒๒๐ กองหนึ่ง พระชลสินธุสงครามไชย นาย ๑ ไพร ๕๐๐ คน กองหนึ่ง พระยาปลิศแต่งให้เสกอำมิต ๑ เสกมะหมัด ๑ ผู้นอง ๒ นาย ไพร ๔๐๐ กองหนึ่ง พระยาสตุนแต่งให้ตนกูอำมิต ๑ ตนกูมะหมัด ๑ ผู้นอง ๒ นาย ไพร ๒๖๐ คน กองหนึ่ง รับไปถึงเมืองภูเก็ตทันราชการ แล้วเจ้าพระยาไทรบุรีได้ไปปลุกษาราชการกับข้าหลวงเมืองภูเก็ต เจ้าพระยาไทรบุรี พระยาปลิศ พระยาสตุน นายทัพนายกองมีความชอบในราชการแผ่นดิน

จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานจัดเครื่องอิศริยยศพระแสงปืน เงินตรา เสื้อผ้า มอบให้พระอมรวิไสยสรเดช เจ้ากรมทหารปืนใหญ่ เป็นข้าหลวงคุมออกไปพระราชทานเจ้าพระยาไทรบุรี พระแสงปืนมีเครื่องพร้อมหีบหนึ่ง เงินตรา ๕๐ ซึ่ง พระชลสินธุสงครามไชย ตราช้างเผือกสยามชั้นที่ ๓ ชื่อ นิภาภรณ์ ตนกูสะมะแอ มงกุฎสยามชั้นที่ ๕ ชื่อ วิจิตรภรณ์ ตนกูมุซา มงกุฎสยามชั้นที่ ๕ ชื่อ วิจิตรภรณ์ หนวันอาหยา ๑ย โ หนวันอามาน ๑ หนวันมะหมัดอายิต ๑ เสกมะหมัด ๑ หนวันอาหวัง ๑ เสื้ออัดัดคนละตัว พระยาวิเสศสงคราม ข้างเผือกสยามชั้นที่ ๔ ชื่อ ภูษนาภรณ์ เสกอำมิต มงกุฎสยามชั้นที่ ๕ ชื่อ วิจิตรภรณ์ เสกมะหมัด มงกุฎสยามชั้นที่ ๕ ชื่อ วิจิตรภรณ์ พระยาภักย์นุราช พระยาสตุน ข้างเผือกสยามชั้นที่ ๔ ชื่อ ภูษนาภรณ์ ตนกูอำมิต มงกุฎสยามชั้นที่ ๕ ชื่อ วิจิตรภรณ์ ตนกูมะหมัด มงกุฎสยามชั้นที่ ๕ ชื่อ วิจิตรภรณ์ โดยสมควรแก่ความชอบ

ณปีชลา สัมฤทธิศก จุลศักราช ๑๒๔๐ ปี เจ้าพระยาไทรบุรีมีหนังสือบอกให้พระชลสินธุสงครามไชย ผู้ช่วยราชการ ถือมาว่า วันคมิศ[[๖๓ 54](#)]ย เดือนคนหิยะ[[๖๓ 55](#)]ย ที่ ๑๑ ศักราชแขก ๑๒๓๓ ปี ตรงกับวันพุธ ขึ้นสิบสามค่ำ เดือนอ้าย ปีชวด อัฐศก รายนมุดาเมืองไทรบุรีป่วยถึงแก่กรรม ขอรบพระราชทานพระชลสินธุสงครามไชยเป็นที่รายนมุดาทำราชการสนองพระเดชพระคุณต่อไป

ณวันจันทร์ แรมสิบสามค่ำ เดือนยี่ ปีชลา สัมฤทธิศก[[๖๓ 56](#)]ย โปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตรตั้งพระชลสินธุสงครามไชยเป็นที่พระเสนีณรงค์ฤทธิ รายนมุดาเมืองไทรบุรี พระราชทานเครื่องยศครอบทอง[[๖๓ 57](#)]

ณปีเถาะ เอกศก จุลศักราช ๑๒๔๑ ปี เจ้าพระยาไทรบุรีมีหนังสือบอกมา ฦวันศุกร์ ขึ้นสามค่ำ เดือนเจ็ด ปีเถาะ เอกศก[[๖๓ 58](#)]ย หนวันมะหมัดเมรัน[[๖๓ 30](#)]ย มารดาเจ้าพระยาไทรบุรี ป่วยเป็นโรคป่วยใหญ่ถึงแก่อนิจกรรม มีท้องตราโปรดเกล้าฯ ให้หลวงโกษาธิศหากคุมเงินสลึงออกไปพระราชทานเจ้าพระยาไทรบุรีทำบุญให้ทานในการศพหนวันมะหมัดเมรัน ๕ ซึ่ง[[๖๓ 59](#)]

โ ฦปีเถาะ เอกศก พระเกไดสวรรินทร พระเสนีณรงค์ฤทธิ รายนมุดา พระเกษตรไทรสถลบุรินทร์ เมืองไทรบุรี มีหนังสือบอกมาว่า เจ้าพระยาไทรบุรี[[๖๓ 23](#)]ย ป่วยมาช้านาน ฦวันอาทิตย์ ขึ้นสี่ค่ำ เดือนแปด ปีเถาะ เอกศก เจ้าพระยาไทรบุรีถึงอสัญกรรม

มีท้องตราโปรดเกล้าฯ ให้พระยามนตรีสุริยวัชร์[[๖๓ 60](#)]ย ข้าหลวงเมืองตรัง รับไปฟังราชการณเมืองไทรบุรีเพื่อจะใคร่รับการวิวาทแลให้เป็นการรักษาปรองดองบุตรหลานญาติพี่น้องเจ้าพระยาไทรบุรีมิให้แตกร้างกัน ให้พระเกไดสวรรินทร

พระเสด็จนครคฤหิ รាយมุดา พระเกษตรโทรสถลนรินทร์ ปฤกษานฤตพิน้องผู้ที่จะได้สืบตระกูลเจ้าพระยาโทรบุรีต่อไป

พระยามนตรีสุริยวงษ์[๖๕ 61]ย ข้าหลวง มีหนังสือบอกให้หลวงโกษาอิศหากถือมาว่า ราชการเมืองโทรบุรีเรียบร้อยแล้ว พระยาสาธุน พระยาปลิศ พระอินทรวชิไชย พระเกโตสวรินทร์ พระเสด็จนครคฤหิ พระเกษตรโทรสถลนรินทร์ ตนกฤกาเถ ลงชื่อประทับตราปฤกษาเห็นพร้อมกันว่า เจ้าพระยาโทรบุรีมีบุตรชายใหญ่ ๒ คน ๆ หนึ่ง ชื่อ ตนกฤไชนาระชิต[๖๕ 62]ย อายุได้ ๒๒ ปี คนหนึ่งชื่อ ตนกฤฮามิต[๖๕ 63]ย อายุ ๑๖ ปี ตนกฤไชนาระชิตเป็นที่ ควรจะรับราชการสนองพระเดชพระคุณแทนเจ้าพระยาโทรบุรีต่อไป ตนกฤฮามิตเป็นน้องควรรับราชการรองลงมา พระเกโตสวรินทร์ พระเสด็จนครคฤหิ รាយมุดา ขอพาทนกฤไชนาระชิต ตนกฤฮามิต เขามาเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาท พระยามนตรีสุริยวงษ์ ข้าหลวง ส่งคำปฤกษาเข้ามาณกรุงเทพฯ แล้ว

โ จึงมีท้องตราโปรดเกล้าฯ ให้พระอมริไสยสรเดช เจ้ากรมทหารปืนใหญ่ ซึ่งเป็นข้าหลวงไปรักษาราชการหัวเมืองทะเลตะวันตก คุมเงินสลึงออกไปพระราชทานพระเกโตสวรินทร์ พระเสด็จนครคฤหิ รាយมุดา พระเกษตรโทรสถลนรินทร์ ทำบุญให้ทานในกรมศพเจ้าพระยาโทรบุรี เงิน ๑๐ ชั่ง[๖๕ 64] ย ให้หลวงลักษมาณา เจ้ากรมอาษาจาม คุมเรือมระฮาระลิตธิสวัสดีออกไปรับพระเกโตสวรินทร์ พระเสด็จนครคฤหิ รាយมุดา ตนกฤไชนาระชิต ตนกฤฮามิต กับหัวหน้าอาหิ ศรีตวันกรมการ คุมต้นไม้ทองเงิน เครื่องราชบรรณาการเมืองโทรบุรี ณฑำเมืองสงขลาเข้ามาณกรุงเทพฯ ให้พระเกษตรโทรสถลนรินทร์รักษาราชการเมืองโทรบุรี เรือมระฮาระลิตธิสวัสดีรับพระเกโตสวรินทร์ พระเสด็จนครคฤหิ รាយมุดา พาทนกฤไชนาระชิต ตนกฤฮามิต ตนกฤกาเชม น้องตนกฤไชนาระชิตนาย ๑ แยกเมือง แลต้นไม้ทองเงิน เครื่องราชบรรณาการ เข้ามาถึงกรุงเทพฯ ณวันอังคาร ขึ้นสิบค่ำ เดือนสิบ ปีเถาะ เอกศก[๖๕ 65]

ณวันจันทร์ แรมสิบสองค่ำ เดือนสิบสอง ปีเถาะ เอกศก เป็นวันเสด็จออกพระที่นั่งอนันตสมาคม ประชุมตราพระจุลจอมเกล้าแลถวายบังคมพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินบนพระที่นั่งสุทโธสวรรย์ โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานนำแขกเมืองโทรบุรีเข้าเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาท พระราชทานสัญญาบัตรแลเครื่องยศพระยาเกโตสวรินทร์เป็นที่พระยายุทธการโกศล พลพยุหิรัช อรรควรเดช พิเสศสิทธิรำบาย บริหารบรมนารถราชโยธินทร ผู้กำกับทำนุบำรุงราชการเมืองโทรบุรี พระราชทานพานทอง[๖๕ 66]

โ พระเสด็จนครคฤหิ รាយมุดา เป็นที่พระยาสุรพลพิพิธ สรรพประสิทธิกิจพิจารณ ปรีชาญาณยุติธรรมพิทักษ์ อรรคมณตรี ผู้กำกับทำนุบำรุงราชการเมืองโทรบุรี พระราชทานพานทอง[๖๕ 67]

ตนกฤไชนาระชิต[๖๕ 62]ย เป็นที่พระยาฤทธิสงครามรามภักดี ศรีสุลตำนมะหมัด รัตนราชมุนินทร์ สุรินทรวังษา พระยาโทรบุรี (๒๖) พระราชทานพานทอง[๖๕ 68]

ตนกฤฮามิต[๖๕ 63]ย เป็นที่พระเสด็จนครคฤหิ รាយมุดา[๖๕ 11]ย พระราชทานครอบทอง[๖๕ 69]

ตนกฤกาเชมเป็นพระชลลิตนุสงครามไชย ผู้ช่วยราชการ พระราชทานครอบทอง[๖๕ 70]

ณวันอาทิตย์ ขึ้นสองค่ำ เดือนยี่ ปีเถาะ เอกศก แขกเมืองโทร เมืองปลิศ เมืองสาธุน เข้าเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาทกราบถวายบังคมลาณพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย โปรดเกล้าฯ ให้[๖๕ 71]ย เรือรบชื่อ พิทยมรณยุทธ ออกไปส่งถึงเมืองโทรบุรี[๖๕ 72]

ลุดักกราช ๑๒๔๓ ปีเมเสง ตรีศก พระยาโทรบุรีไชนาระชิตป่วยถึงอาสัญกรรม พระเสด็จนครคฤหิ (ตนกฤฮามิต) รាយมุดา เข้ามาเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาททงกรุงเทพฯ ทรงพระราชดำริเห็นว่า พระเสด็จนครคฤหิ รាយมุดา มีอายุเจริญไวยนับได้ ๑๙ ปีแล้ว ควรตั้งพระเสด็จนครคฤหิ รាយมุดา ซึ่งญาติพิน้องได้พร้อมกันยกย่องว่า เป็นบุตรผู้ใหญ่ของเจ้าพระยาโทรบุรีแต่ก่อนนั้น ให้เป็นเจ้าเมือง จะได้สืบวงศ์ตระกูลเจ้าพระยาโทรบุรีให้ปรากฏยืนยาวไปภายนา

โ ครั้นณวันพฤหัสบดี ขึ้นสิบสามค่ำ เดือนสี่ ปีเมเสง ตรีศก ดักกราช ๑๒๔๓[๖๕ 73]ย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกณพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระบรมวงษานวงษ์ ขำราชการฝ่ายทหารพลเรือน เฝ้าทูลลอองธุลีพระบาทโดยลำดับ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตรตั้งพระเสด็จนครคฤหิ รាយมุดา เป็นพระยาฤทธิสงครามรามภักดีศรีสุลตำน มะหมัดรัตนราชมุนินทร์ สุรินทรวังษา พระยาโทรบุรี (๒๗)

พระราชทานพานทองเป็นเครื่องยศ ออกไปสำเร็จราชการรักษำบ้านเมือง ปกครองบุตรหลาน ญาติพิน้อง ศรีตวันกรมการ สืบไป

อนึ่ง ตำแหน่งผู้กำกับทำนุบำรุงราชการเมืองโทรบุรีแต่ก่อนนั้น โปรดเกล้าฯ ให้ยกเสียทั้ง ๒ ตำแหน่ง ให้มอบราชการบ้านเมืองให้พระยาฤทธิสงครามรามภักดี พระยาโทรบุรี บังคับบัญชาแต่เดิมาแต่ผู้เดียว

ครั้นณปีรกา สัปตศก จุลศักราช ๑๒๔๗ พระยาฤทธิสงครามรามภักดี พระยาโทรบุรี แต่งให้ตนกฤฮามิตตานี ผู้น้อง กับศรีตวันกรมการ ๓ นาย คุมต้นไม้ทองเงิน เครื่องราชบรรณาการ เขามาทูลเกล้าฯ ถวายณกรุงเทพฯ แลมีใบบอกลงวันอารบาอา[๖๕ 74]ย เดือนดลหิยะ[๖๕ 55]ย ที่ ๑๓ ศักราชมลายู ๑๓๐๒ ปี ตรงกับวันศุกร์ ขึ้นสิบค่ำ เดือนสิบ ปีรกา สัปตศก เข้ามาเฝ้าทูลเกล้าฯ ถวายทูลพระกรุณาว่า ตำแหน่งที่พระเสด็จนครคฤหิ รាយมุดาเมืองโทรบุรี ว่างอยู่ ยังหาไม้ตัวรับราชการสนองพระเดชพระคุณไม่ พระยาฤทธิสงครามรามภักดี พระยาโทรบุรี ได้ปฤกษาพระยาสุรพลพิพิธแลบรรดาญาติพิน้องซึ่งเป็นผู้ใหญ่กับศรีตวันกรมการเห็นพร้อมกันว่า ตนกฤฮามิตตานี ผู้น้องพระยาฤทธิสงครามรามภักดี พระยาโทรบุรี มีอายุสมควรย โ ทั้งสติปัญญาก็หนักแน่น ควรเป็นที่รាយมุดาได้ พระยาฤทธิสงครามรามภักดี พระยาโทรบุรี ขอรับพระราชทานตนกฤฮามิตตานีเป็นที่พระเสด็จนครคฤหิ รាយมุดาเมืองโทรบุรี จะได้ช่วยพระยาฤทธิสงครามรามภักดี พระยาโทรบุรี ทำราชการสนองพระเดชพระคุณสืบไป จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตรตั้งตนกฤฮามิตตานีเป็นที่พระเสด็จนครคฤหิ รាយมุดาเมืองโทรบุรี

พระราชทานคอบทอง[[วช 75](#)] เป็นเครื่องยศ ออกไปรับราชการสนองพระเดชพระคุณตามตำแหน่ง

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม ร.ศ. ๑๑๔ พระยาฤทธิสงครามรามภักดี พระยาไทรบุรี กับศรีรัตนกรมการ เข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าฯ ทวงพระราชดำริว่า พระยาไทรบุรีได้บังคับบัญชาราชการบ้านเมืองต่างพระเนตรพระกรรณมาช้านาน มีความชอบความดีมาก สมควรจะเลื่อนขึ้นเป็นเจ้าพระยาได้

ครั้นวันที่ ๒๙ สิงหาคม ร.ศ. ๑๑๔ โปรดเกล้าฯ

ให้เจ้าพนักงานจัดการประชุมพระบรมวงษานุวงศ์และข้าทูลละอองธุลีพระบาทบรรดาที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับตระกูลจวมเกล้า และราชวงศ์มหาดเล็ก ตำรวจ กับเจ้าพนักงานต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวในกรณีนี้ เพื่อได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ให้ประกาศพระราชทานสัญญาบัตรเพิ่มอิสริยยศพระยาไทรบุรีขึ้นเป็นเจ้าพระยาไทรบุรี แลพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้าด้วย

เจ้าพนักงานได้จัดการที่พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทมุขกระสันเมืองบุรพทิศ ตั้งพระราชโ บัลลังก์ตรงผนังทิศตะวันออก

ภายในเสนาพระราชบัลลังก์เป็นที่เจ้าพนักงานกระทรวงวังแลกรมพระตำรวจเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเบื้องซ้ายแห่งที่นั่ง

ตั้งแต่น่าพระราชบัลลังก์มาเป็นที่เฝ้าแห่งพระบรมวงษานุวงศ์ ต่อมาแห่งที่นั้นออกไปภายในเสนาเป็นที่เฝ้าแห่งข้าทูลละอองธุลีพระบาทฝ่ายทหารพลเรือน

ทั้งสองฟากระหว่างเสนาพระราชบัลลังก์เบื้องขวาเป็นที่เฝ้าแห่งคณาธิบดีของตราเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้แลเจ้าพนักงานกระทรวงมุขมนตรี

หลังพระราชบัลลังก์เป็นที่เฝ้าแห่งราชวงศ์มหาดเล็ก แลชาวที่ มีทหารยืนแถวที่หน้าพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทด้วย

เวลาบ่าย ๕ โมงเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกประทับเหนือพระราชบัลลังก์ เจ้าพนักงานชาวประโคม ๆ มหรทีกแลแดดร ทหารทำเพลง[[วช 76](#)]

ย สรรเสริญพระบารมีแลถวายคำนับ พอสุดเสียงประโคมแล้ว พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย

พร้อมด้วยเจ้าพนักงานกระทรวงวัง แลพระยามนตรีสุริยวงษ์ ลาม นำพระยาฤทธิสงครามรามภักดี พระยาไทรบุรี เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท หลวงประสิทธิอักษรศาสตร์

เจ้าพนักงานกระทรวงมุขมนตรี อานประกาศดำเนินพระบรมราชโองการ เสร็จแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

พระราชทานสัญญาบัตรอันเขียนด้วยใบกำกับสุพรรณบัตรแก่พระยาฤทธิสงครามรามภักดีให้รับตำแหน่งที่เจ้าพระยา มีนามตั้งจะได้แจ้งในประกาศที่จะกล่าวต่อไป

แลพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้าแก่เจ้าพระยาไทรบุรีนั้น ครั้นพระราชทานเครื่องราชโ อิศริยาภรณ์แล้ว

มีพระราชดำริทรงแสดงพระราชปฏิสันถารในการที่ได้ทรงเลื่อนอิสริยยศเจ้าพระยาไทรบุรีครั้งนี้ แลพระราชทานพระบรมราชกระแสพระราชดำริในการที่ได้โปรดเกล้าฯ

ให้เจ้าพระยาไทรบุรีเข้าในพวกสมาชิกแห่งเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้า แลพระราชทานพระบรมราชโองการ พระราชทานพร ตามสมควร[[วช 77](#)]

ย ในประกาศเลื่อนยศพระยาไทรบุรีเป็นเจ้าพระยาไทรบุรีนั้นมีความว่า "ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาลเป็นอดีตกาลดวงแล้ว ๒๔๓๓ พรรษา บัณฑิตนักกล่า จันทคตินิยม

เอพิทังสังวัจจระ ภัทรบาทมาศ ชุณหปักษ์ ทสมิติถิ์ คุรวาร สุริยคติกาล รัตนโกสินทรศก ๑๑๔ สิงหาคมมาศ เองนติงสติมมาศาหะคุณประบาท ปรีเชทกาลกำหนด

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ ฯลฯ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระราชดำริว่า พระยาฤทธิสงครามรามภักดี ศรีสุลต่านมหมัด[[วช 78](#)]ย รัตนราชมนินทร์ สุรินทรวินชา พระยาไทรบุรี

เป็นผู้ซึ่งได้ทรงคุณเคยแลทรงพระกรุณาโดยเฉพาะมาแต่ยังเยาว์ เพราะได้ทรงสังเกตเห็นอริยาไศรยความมั่นคงหลักแหลมคล้ายคลึงกับเจ้าพระยาไทรบุรีผู้เป็นบิดามาก

เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้เป็นพระยาไทรบุรี ก็หวังพระราชฤทัยอยู่ว่า พระยาไทรบุรีคงจะปกครองไพร่บ้านพลเมืองให้มีความผาสุก

แลทำนุบำรุงบ้านเมืองให้เจริญยิ่งขึ้นโดยความอุสาหะ อย่างเจ้าพระยาไทรบุรีได้ทำมาแต่ก่อน

ตั้งแต่พระยาไทรบุรีได้บังคับบัญชาราชการบ้านเมืองต่างพระเนตรพระกรรณมาจนบัดนี้ ก็ได้ถึง ๑๕ ปี

การที่พระยาไทรบุรีได้ปกครองโ แลทำนุบำรุงบ้านเมืองก็มีผลเป็นความเจริญขึ้นโดยลำดับ สมดังที่ได้มีพระราชฤทัยหวังนั้นทุกประการ

อีกประการหนึ่ง พระยาไทรบุรีได้มีความจงรักภักดีต่อได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทประจักษ์แก่พระราชฤทัยมาแต่ก่อนอันใด

พระยาไทรบุรีก็ได้คงรักษาความจงรักภักดีต่อได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่มิได้เคลื่อนคลาศ แลหมั่นเข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเนื่อง ๆ

อนึ่ง เมื่อเสด็จพระราชดำเนินประพาศหัวเมืองปักษ์ใต้ฝ่ายตะวันตก ได้เสด็จไปถึงเมืองไทรบุรี

พระยาไทรบุรีก็ได้จัดการรับเสด็จด้วยความเอื้อเฟื้อเต็มกำลังที่จะให้เป้นพระเกียรติยศแลเป็นสุขสำราญแก่บรรดาพระบรมวงษานุวงศ์และข้าทูลละอองธุลีพระบาทซึ่งได้เฝ้า

ยเสด็จพระราชดำเนินในครั้งนั้นทั่วกัน มิได้คิดแก่ความลำบากเหน็ดเหนื่อยประการใด

อนึ่ง สรรพราชการที่มีเกี่ยวข้องกับเมืองไทรบุรี ทั้งการภายนอกแลภายใน พระยาไทรบุรีได้ปฏิบัติราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และมีอริยาไศรยโอบอ้อมอารี

เป็นที่รักใคร่สรรเสริญของพลเมือง แลบรรดาข้าราชการ แลชนทั้งปวงเป็นอันมาก ทรงพระราชดำริเห็นว่า ความชอบความดีของพระยาไทรบุรีตามที่กล่าวมานี้

สมควรจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เพิ่มอิสริยยศพระราชทานพระยาไทรบุรีให้ยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อน ให้เป็นแบบอย่างแก่หัวเมืองประเทศราชทั้งปวง

แลให้เป้นความยินดีแก่ศรีรัตนกรมการ ไพร่บ้านพลเมือง เมืองไทรบุรีทั่วกัน

โ จึงมีพระบรมราชโองการมานพระบัณชูลสุรัสวดีสั่งให้เลื่อนพระยาฤทธิสงครามรามภักดี ศรีสุลต่านมหมัด รัตนราชมนินทร์ สุรินทรวินชา พระยาไทรบุรี

ขึ้นเป็นเจ้าพระยา มีอิสริยยศอย่างสูง รับราชทินนามตามตำแหน่งว่า เจ้าพระยาฤทธิสงครามรามภักดี ศรีสุลต่านมหมัด รัตนราชมนินทร์ สุรินทรวินชาผู้สูง

ทนบำรุงนคร อมรรัตนานาเขตร์ ประเทศราชไชยสุริยาธิบดี ภิกรมสีหะ เจ้าพระยาไทรบุรี ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับตระกูลเป็นวิสามันญสมาชิกตำแหน่งที่

๑ ชื่อ ปฐมจุลจอมเกล้า เป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์อย่างสูงสุดสำหรับข้าราชการในกรุงสยาม ให้เป็นเกียรติยศของกรุงเทพมหานคร

ได้บังคับบัญชาญาติพี่น้องแลศรีรัตนกรมการทั้งปวงบรรดาอยู่ในเขตแดนเมืองไทรบุรีทั้งสิ้น ตามที่เจ้าพระยาไทรบุรีแต่ก่อนได้บังคับบัญชามานั้น

โดยยุติธรรมแลชอบด้วยราชการ จงเว้นการควรเว้น อุสาหะประพฤติกการควรประพฤติ แลรักษาความซื่อสัตย์สุจริตต่อกรุงเทพมหานคร

ตามอย่างตามธรรมเนียมเจ้าพระยาไทรบุรีแต่ก่อนจงทุกประการ

แลให้ญาติพี่น้อง ศรีตวันกรมการ ทั้งปวง มีความสมัครสมานช่วยเจ้าพระยาไทรบุรีคิดอ่านการนคร แลราชฎมลาญนาครี ให้เกษมศรีสมบูรณ มีความเจริญขึ้น โดยความพร้อมพรั่งสามัคคีธรรมสุจริตทุกประการ

ขอให้สิ่งซึ่งเป็นเหตุเป็นประธานในสกลโลกจงอนุเคราะห์รักษาเจ้าพระยาไทรบุรี แลญาติพี่น้อง ศรีตวันกรมการ ทั้งปวง ให้เจริญสุขสวัสดิ์พิพัฒมงคลทุกประการเทอญ

โ ครั้นรัตนโกสินทรศก ๑๑๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมเมืองไทรบุรี ๑ เมืองปลิศ ๑ เมืองสตุน ๑ รวม ๓ เมือง เป็นมณฑลเทศาภิบาล เรียกว่า มณฑลไทรบุรี โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาฤทธิสงครามวรางค์ เจ้าพระยาไทรบุรี เป็นข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลไทรบุรี มีข้อความตามกระแสพระราชดำริในการตั้งมณฑลไทรบุรีแจ้งในประกาศที่นำมาลงไว้ต่อไปนี้ประกาศกระทรวงมหาดไทย

ด้วยมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเห็นอกระหม่อมให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

๑๖ ทรงพระราชดำริเห็นว่า หัวเมืองมลายูฝ่ายตะวันตกมีอยู่ ๓ เมือง คือ เมืองไทรบุรี ๑ เมืองปลิศ ๑ เมืองสตุน ๑ แลหัวเมืองทั้ง ๓ นี้ควรจะได้ให้มีแบบแผนบังคับบัญชาการเป็นอย่างเดียวกัน ให้ราชการบ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อน

๒๖ ทรงพระราชดำริเห็นว่า เจ้าพระยาไทรบุรี (อับดุลฮามิด) มีความจงรักภักดีต่อได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทแลกรุงเทพมหานครเป็นอันมากมาเนืองนิตย์ แลมีสติปัญญาอุสาหะจัดการเมืองไทรบุรีเจริญเรียบร้อยยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อนมา

๓๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมตั้งให้เจ้าพระยาไทรบุรีเป็นข้าหลวงเทศาภิบาลสำเร็จราชการเมืองปลิศ ๑ เมืองสตุน ๑ รวมทั้งเมืองไทรบุรีด้วย เป็น ๓ เมือง

โ ๔๖ ให้เจ้าพระยาไทรบุรีมีอำนาจที่จะตรวจตราบังคับบัญชาผู้ว่าราชการเมืองปลิศ เมืองสตุน แลมีคำสั่งให้จัดการบ้านเมืองตามที่ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตทุกอย่างเพื่อให้ราชการบ้านเมืองเหล่านั้นเรียบร้อยแลเจริญขึ้น แลให้ผู้ว่าราชการเมืองปลิศ เมืองสตุน ศรีตวันกรมการหัวเมืองทั้ง ๒ นั้น พึงบังคับบัญชาเจ้าพระยาไทรบุรีในข้อด้วยราชการทุกประการ

๕๖ ผู้ว่าราชการเมืองปลิศแลเมืองสตุนคงมีอำนาจที่จะบังคับบัญชาว่ากล่าวตักเตือนครีตวันกรมการไพร่บ้านพลเมืองนั้น ๆ แลรับผิดชอบในราชการบ้านเมืองทุกอย่าง แต่ต้องกระทำตามบังคับแลคำสั่งของเจ้าพระยาไทรบุรีตามบรรดการที่ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตนั้น

๖๖ ต้นไม้เงินทองเมืองปลิศ เมืองสตุน ซึ่งข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลหัวเมืองฝ่ายตะวันตกเคยบอกส่งเข้ามากรุงเทพฯ นั้น แต่ในปี เมื่อถึงกำหนด ให้เจ้าพระยาไทรบุรีบอกนำส่งเข้ามากรุงเทพฯ

๗๖ ขอราชการบ้านเมืองซึ่งผู้ว่าราชการเมืองปลิศ เมืองสตุน เคยมีใบบอกต่อข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลฝ่ายตะวันตก เพื่อแจ้งข้อราชการหรือหาหรือราชการที่ดี หรือเพื่อใบบอกเข้ามากรุงเทพฯ ก็ดี แต่ในปี ให้ผู้ว่าราชการเมืองปลิศ เมืองสตุน มีใบบอกไปยังเจ้าพระยาไทรบุรี เพื่อแจ้งข้อราชการหรือหาหรือราชการ หรือเพื่อใบบอกเข้ามากรุงเทพฯ เหมือนเช่นนั้น แต่ในราชการบางอย่างใด ซึ่งเป็นแบบแผนเคยมีท้องตราจากกรุงเทพฯ ตรงไปตามหัวเมืองก็ดี ที่หัวเมืองเคยบอกตรงเข้ามากรุงเทพฯ ก็ดี ก็ให้คงเป็นไปตามแบบแผนเดิมนั้น แต่ต้องแจ้งความให้เจ้าพระยาไทรบุรีทราบด้วย

๘๖ การที่ว่ามาในข้อนี้ไม่เกี่ยวข้องกับถึงฎีกาทูลเกล้าฯ ถวายร้องทุกข์หรือเพื่อจะกราบบังคมทูลพระกรุณาต่อได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทโดยเฉพา การเช่นนี้ยอมเป็นราชประเพณีซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพระบรมราชานุญาตไว้แก่ข้าทูลละอองธุลีพระบาทแลไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินทั่วไปมิได้เสีย ลือกหน้า ใครจะถวายก็ได้ ไม่ห้ามปราม

๙๖ ผลประโยชน์ผู้ว่าราชการเมืองปลิศ เมืองสตุน เคยได้ในตำแหน่งเท่าใด ให้คงได้อย่างแต่ก่อน ส่วนผลประโยชน์ซึ่งผู้ว่าราชการเมืองเหล่านั้นได้เคยให้ประจำตำแหน่งศรีตวันกรมการเท่าใด ถ้าศรีตวันกรมการเหล่านั้นยังรับราชการบ้านเมืองตามสมควรแก่หน้าที่ ก็ให้คงได้รับผลประโยชน์ไปอย่างเดิม แลเงินผลประโยชน์ เงินภาษีอากร ที่ได้ในเมืองปลิศ เมืองสตุน มากน้อยเท่าใด เงินเมืองใด ให้จัดจ่ายใช้ราชการทำนุบำรุงในเมืองนั้น แลให้มีบุญซึ่งทั้งรายรับแลรายจ่ายแยกออกเป็นเมือง ๆ อย่าให้ปะปนกัน

๑๐๖ ตำแหน่งแลเกียรติยศบันดาศักดิ์ผู้ว่าราชการเมืองปลิศ เมืองสตุน แลศรีตวันกรมการเมืองทั้งสองเมืองนั้น เคยมีมาประการใด ก็ให้คงมีอยู่อย่างนั้น การที่จะเลือกสรรแต่งตั้งศรีตวันกรมการผู้ใหญ่ในเมืองปลิศแลเมืองสตุนนั้น ตำแหน่งใดว่างลง ให้เจ้าพระยาไทรบุรีไปปรึกษาหารือกับผู้ว่าราชการเมืองนั้นเลือกสรรผู้ซึ่งสมควร แลมีใบบอกเข้ามากราบบังคมทูล เมื่อทรงพระราชดำริเห็นชอบแล้ว ก็จะได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานสัญญาบัตรตามธรรมเนียม ส่วนแต่งตั้งกรมการผู้น้อยนั้น ให้ผู้ว่าราชการเมืองปลิศ เมืองสตุน หารือต่อเจ้าพระยาไทรบุรี เมื่อเจ้าพระยาไทรบุรีเห็นชอบด้วยแล้ว ก็ตั้งได้

๑๑๖ เจ้าพระยาไทรบุรีต้องมีใบบอกรายงานการที่ได้จัดแลเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเขตแขวงเมืองปลิศแลเมืองสตุนเข้ามากราบบังคมทูลเนื่อง ๆ

แลบรรดาการที่เจ้าพระยาไทรบุรีจะจัดการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในเมืองปดิส เมืองสตุน ประการใด ก็ให้มีใบบอกเข้ามาขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาตก่อน ตามแบบแผนขนบธรรมเนียมในราชการ

ประกาศมาแต่กระทรวงมหาดไทย วันที่ ๗ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

...

ประวัติศาสตร์ย [ประวัติศาสตร์ย](#)
ต้นฉบับย [พงษาวดารเมืองไทรบุรี](#)

คำค้น

ไทรบุรีพงษาวดาร

ไทรบุรีพงษาวดาร

ปะแงรัน เจ้าพระยาไทรบุรี

สุลต่าน มรหุม มรหุม บารหุม

เจ้าเมืองสตูล เจ้าเมืองสตุน

เกดะ เกดาห์ จานดอกไม้

มหาวังษา นับถือศาสนาพุทธ

นับถือศาสนาอิสลาม

พระยาบริรักษ์ภูธร (แสง ณ นคร) ผู้สำเร็จราชการเมืองพังงา กราฎงฯ กระงา

ตั้งพระเสนาภูษิต (นุช นุด ณ นคร) เป็นผู้ช่วยราชการเมืองพังงา ตะกั่วป่า

เมื่อพระยศภักดี ผู้สำเร็จราชการเมืองตะกั่วป่า ถึงแก่กรรม

จึงโปรดเกล้าฯ ตั้งพระเสนาภูษิตเป็นพระยาเสนาภูษิต ผู้สำเร็จราชการเมืองตะกั่วป่า

เจ้าพระยาไทรบุรี (อับดุลฮามิด) มีความจงรักภักดีต่อใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทแลกรุงเทพมหานครเป็นอันมากมาเนืองนิตย์ แลมีสติปัญญาอุสาหะจัดการเมืองไทรบุรีเจริญเรียบร้อยยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก เป็น มณฑลไทรบุรี

เจ้าพระยาไทรบุรี เป็น ข้าหลวงเทศาภิบาล มณฑลไทรบุรี สำเร็จราชการเมืองปดิส ๑ เมืองสตุน ๑ รวมทั้ง เมืองไทรบุรี

ย